

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت

دانشکده کشاورزی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش اقتصاد کشاورزی

عنوان :

بررسی کارایی فنی میگوی پرورشی در استان بوشهر (شهرستان دشتی)

استاد راهنما :

دکتر بهاءالدین نجفی

استاد مشاور :

دکتر غلامرضا سلطانی

نگارش :

آزاده قاسم زاده

تاریخ دفاع :

1392/6/31

تقدیم به :

روح پاک پدرم که عالمانه به من آموخت تا چگونه در عرصه زندگی ایستادگی را تجربه کنم .

مادرم به زلالی چشمه

همسرم به صمیمیت باران

دخترم به طراوت شبنم

به مهربان فرشتگانی که لحظات ناب باور بودن ، لذت و غرور دانستن ، جسارت خواستن ، عظمت رسیدن

و تمام تجربه های یکتا و زیبای زندگی ، مدیون حضور سبز آنهاست .

تقدیم به خانواده عزیزم

سپاسگزاری :

سپاس خدای را که سخنوران، در ستودن او بمانند و شمارندگان، شمردن نعمت های او ندانند و کوشندگان، حق او را گزاردن نتوانند. و سلام و دورد بر محمد و خاندان پاک او، طاهران معصوم، هم آنان که وجودمان وامدار وجودشان است؛ و نفرین پیوسته بر دشمنان ایشان تا روز رستاخیز...

بدون شک جایگاه و منزلت استاد، اجل از آن است که در مقام قدردانی از زحمات بی شائبه ی او، با زبان قاصر و دست ناتوان، چیزی بنگاریم.

اما از آنجایی که تجلیل از استاد، سپاس از انسانی است که هدف و غایت آفرینش را تامین می کند و سلامت امانت هایی را که به دستش سپرده اند، تضمین بر حسب وظیفه و از باب « من لم یشکر المنعم من المخلوقین لم یشکر الله عز و جل » :

از استاد با کمالات و شایسته، جناب آقای پرفسور بهاءالدین نجفی که در کمال سعه صدر، با حسن خلق و فروتنی، از هیچ کمکی در این عرصه بر من دریغ نمودند و زحمت راهنمایی این رساله را بر عهده گرفتند.

از استاد صبور و با تقوا، جناب آقای دکتر سیدنعمت الله موسوی مدیریت محترم گروه، و جناب آقای پرفسور غلامرضا سلطانی که زحمت مشاوره این رساله را در حالی متقبل شدند که بدون مساعدت ایشان، این پروژه به نتیجه مطلوب نمی رسید.

و از استاد فرزانه و دلسوز، جناب آقایان دکتر فرج زاده که زحمت داوری این رساله را متقبل شدند کمال تشکر و قدردانی را دارم. باشد که این خردترین، بخشی از زحمات آنان را سپاس گویم.

چکیده

استان بوشهر با داشتن مناطق مستعد برای آبیاری پروری به عنوان یکی از قطب های مهم صنعت شیلات در کشور مطرح می باشد. مطالعاتی که در خصوص مسایل فنی و بازار یابی و تحلیل سرمایه گذاری در این صنعت باشند بسیار مورد توجه هستند. اما تا کنون به این نوع مطالعات در استان پرداخته نشده است. مسئله اصلی این تحقیق بررسی کارایی فنی و بازار یابی مزارع پرورش میگو در استان بوشهر می باشد. برای تخمین تابع تولید شیلات عوامل تأثیرگذار بر تولید شامل شاخص لارو برای مزارع پرورش میگو، شاخص نیروی کار، غذا، سوخت مصرفی و مساحت استخر مورد استفاده قرار گرفت. در مورد تابع تولید میگوی استان بوشهر باید اذعان کرد، با توجه به داده های بدست آمده از واحدها مهمترین عامل ایجاد تفاوت بین واحدها از نظر تولید به مساحت استخر پرورش میگو مربوط است. از میان متغیرهای مورد استفاده علاوه بر مساحت شاخص سوخت نیز بر تولید اثر معنی دار نشان داده اند. پیشنهاد میشود در مزارع میگو جهت افزایش کرایه سیاست های مناسب اتخاذ گردد.

فهرست مطالب

عنوان
صفحه

فصل اول

مقدمه -1-1

.....
.....
.....

2.....

تحقیق اهداف -2-1

.....
.....
.....

4

تحقیق فرضیات -3-1

.....
.....
4.....

دشي شهرستان -4-1

.....
.....
4.....

1-5- میگو

.....
.....
.....

5.....

1-6- پرورش میگو در شهرستان دشتی

.....
.....

8.....

1-7- پرورش میگو و انامی در استان بوشهر

.....
.....

9.....

1-8- وضعیت تولید میگو در جهان و ایران

.....
.....

11

1-8-1- تولید جهانی

.....
.....

11.....

1-8-2- سیمای تولید در ایران

.....

.....
13.....

وضعیت مصرف میگو -9-1

.....
.....

16.....

مصرف جهانی -1-9-1

.....
.....

16.....

مصرف میگو در ایران -2-9-1

.....
.....

17.....

وضعیت جهانی صادرات -10-1

.....
.....

18.....

مطالعات انجام شده در زمینه کارایی -11-1

.....
.....

19.....

12-1- مطالعات انجام شده در زمینه تولید و بهره وری

.....

24.....

13-1- تعیین حد بهینه برداشت

.....

.....

34

فصل دوم

1-2- روش تحقیق

.....

.....

.....

36

1-1-2- تابع تولید

.....

.....

.....

36

2-1-2- کارایی

.....

.....

.....

37.....

2-2- الگوي بازده متغير به مقیاس

.....
.....

40.....

2-2-1- مدل اوليه تحليل پوشش داده ها

.....
.....

41.....

2-2-2- دو مشخصه اساسي براي

..... الگوي (DEA)
.....

42.....

2-2-3- مدل

..... BCC
.....
.....

43

2-2-4- داده ها

.....
.....
.....

45.....

فصل سوم

مقدمه -1-3

.....
.....
.....

47.....

1-1-3-نتایج حاصل از تخصیص تابع تولید

.....
.....

48.....

2-3-کارایی

.....
.....
.....

51.....

3-3-نتیجه گیری

.....
.....
.....

58

4-3-پیشنهادهای

.....
.....
.....

59...

منابع

.....
.....
.....

60.....

انگلیسی

چکیده

.....
.....
.....

63

فصل اول

کلیات

1-1- مقدمه

ارزش غذایی بالای میگو از یک سو و تقاضای بازارهای جهانی از سوی دیگر موجب شده است تا تولید میگو نقش ویژه‌ای را در میان آبزیان به خود اختصاص دهد. تولید این آبزی به دو روش دریایی و پرورشی است که پرورش میگو به دلیل وجود سواحل مستعد دریای عمان و خلیج فارس، جهت سرمایه‌گذاری مناسب به نظر می‌رسد. باتوجه به بازده قابل قبول صنعت پرورش میگودردنیا و استعدادهای نهان آن درایران، اقداماتی جهت بسترسازی و بهره‌برداری از مزارع پرورش میگو در نیمه جنوبی کشور صورت گرفته است.

شهرستان دشتی با داشتن مناطق مستعد برای آبی پروری به عنوان یکی از قطب‌های مهم صنعت شیلات در کشور مطرح می‌باشد. توسعه مزارع پرورش میگو در این استان به علت مزیت رقابتی و اقتصادی این استان در سال‌های اخیر مورد توجه بوده است و تعداد زیادی از نیروی کار استان در این صنعت به‌کار گرفته می‌شوند. بنابراین مطالعاتی که درخصوص مسایل فنی و تحلیل سرمایه‌گذاری در این صنعت باشند بسیار مورد توجه هستند. اما تاکنون به این نوع مطالعات در استان پرداخته نشده است. مسئله اصلی این تحقیق بررسی کارایی فنی مزارع پرورش میگو در شهرستان دشتی می‌باشد.

باتوجه به اینکه در زمینه پرورش میگو واحدهای خصوصی می‌توانند به شکوفایی این صنعت در جنوب کشور و مناطق مستعد کمک کنند و با توسعه این صنعت در کنار سودآوری خود در سطح خرد، به طور موازی در تأمین درآمدهای ارزی و ثبات این صنعت در بلندمدت نقشی ارزنده ایفا نمایند. لذا توجه به سرمایه‌گذاری این واحدها در پرورش میگو،

ارزیابی عملکرد این بنگاه‌ها و لزوم توجه به مسائل کارایی جهت اقتصادی کردن این فعالیت، ضروری به نظر می‌رسد.

بررسی روند تولید میگوی پرورشی کشور نشان می‌دهد به استثنای سال 85 با توجه به عوامل مذکور روند تولید افزایشی بوده است و بیشتر نوسانات در روند کل تولید میگوی کشور ناشی از نوسانات تولید میگوی دریایی بوده است و برخلاف تولید میگوی دریایی که متأثر از ذخایر می‌باشد تولید میگوی پرورشی از یک روند منظمی پیروی نموده و با توسعه این صنعت به رشد خود ادامه داده است.

1-2- اهداف تحقیق

1. تعیین کارایی مزارع پرورشی میگو
2. تعیین عوامل موثر بر کارایی مزارع پرورشی میگو

1-3- فرضیات تحقیق

1. میان کارایی مزارع مختلف اختلاف وجود دارد.
2. میان سن و کارایی و سطح تحمیلات رابطه مستقیم وجود دارد.
3. با افزایش مقیاس، عملکرد مزارع افزایش می‌یابد.

1-4- شهرستان دشتی

شهرستان دشتی در استان با دارا بودن 30% اراضی مستعد کشت میگو، 56% زیر کشت و حدود 60 درصد تولید به عنوان قطب بزرگ تولید پرورش میگو کشور محسوب می‌شود. در حال حاضر 7 مجتمع با 162 مزرعه پرورش میگو در سطح استان فعال می‌باشد. در سال 1383 قریب به 2400 هکتار از اراضی استان به کشت میگو اختصاص یافته و حدود 5600 تن میگو از این مزارع استحصال گردیده که این رقم در سال 1376 برابر با 40/7 تن بوده است. به عبارت دیگر شهرستان دشتی تولید و صادرات 60% میگوی پرورشی کشور را در اختیار دارد. در حال حاضر در بخش تکثیر آبزیان 11 کارگاه فعال با تولید متوسط 237 میلیون قطعه میگو در استان فعال می‌باشند. سطح زیر-کشت پرورش میگو در استان در حال حاضر 1437 هکتار و میزان برداشت از آن 3788 تن می‌باشد. همچنین 21 واحد عمل آوری ماهی و میگو با ظرفیت بیش از 400 تن در روز در استان در حال فعالیت می‌باشند. (دبیرخانه شورای عالی توسعه صادرات غیر نفتی، 1385)

طي هشت ساله گذشته 83-1376 در مجموع 500/18 تن ميگوي پرورشي در استان توليد و بيش از 90% از اين محصول به خارج از کشور صادر شده است. همچنين شهرستان دشتی رتبه اول کشوري در توليد و صادرات ميگو را داراست. (دبير خانه شورای عالی توسعه صادرات غير نفتی ، 1385)

1-5- ميگو

تاکنون 180 هزار هکتار اراضي لميزرع مناسب براي پرورش ميگو در جنوب کشور و چند هزار هکتار اراضي در شرق استان مازندران و سواحل استان گلستان شناسايي شده است. تا پايان سال 1388، حدود 45 هزار هکتار از اين اراضي به متقاضيان واگذار شده است که حدود 8700 هکتار از اين اراضي آماده توليد می باشد. احداث 36 واحد مرکز تکثير، 6 واحد کارخانه توليد خوراک ميگو و 30 واحد کارخانه عمل-آوري بخشی از زیر ساختهای مورد نیاز صنعت تکثير و پرورش ميگو است که در اين سالها به وجود آمده است. ميزان توليد ميگوي پرورشي در کشور از 54 تن در سال 1377 به 2507/5 تن در سال 1390 رسیده است. حداکثر ميزان توليد ميگوي پرورشي در کشور در اوج فعاليت صنعت پرورش ميگو در سال 1387 به 8880 تن رسیده که شهرستان دشتی با 5600 تن (63% کل کشور) در اين امر پيشرو بوده است.

طي سالهای اخير بنابه دلايل متعدد رکود شدیدی دامنگير اين صنعت شد تاجايي که ازکل اراضي واگذار شده به بخش خصوصي، تنها 7500 هکتار از آنها به بهره برداري رسیده و از اين مقدار نیز طی 1 الي 2 سال اخير عملاً کمتر از 40 درصد

آن‌به زیرکشت‌رفته است. بروز مسایلی مانند افت قیمت میگوی پرورشی در بازارهای جهانی، رقابت شدید در بازار جهانی میگو، بالا بودن نرخ تورم و ثبات نرخ ارز، بالا بودن نرخ سود و کارمزد تسهیلات بانکی، عدم تکمیل زیرساخت‌های مورد نیاز، پایین بودن راندمان تولید در مراکز تکثیر، عدم دسترسی به منابع مولد مناسب، پایین بودن راندمان تولید در مزارع پرورش، پایین بودن نسبی سطح مدیریت و فن آوری در- حلقه های مختلف تولید و بروز بیماری‌هایی مانند لکه سفید در استان‌های خوزستان و بوشهر و وقوع طوفان گنو در استان سیستان تولید میگو را به حداقل رسانده و باعث شده تا این صنعت با تنگناهای بسیاری روبرو شود.

بیماری ناشی از سندروم ویروسی لکه سفید (White Spot Virus Syndrom) یکی از بیماری‌های رایج در بین میگوهای پنائیده است که از سال 1992 در تایوان ظهور کرد و در طول دهه 1990- کشورهای بسیاری را در نوردید. این بیماری در سال 1385- سایت پرورش میگوی چوئیده آبادان را فلج نمود. پس از بروز این بیماری و از سال 1387، موسسه تحقیقات شیلات ایران، در پژوهشکده میگوی کشور، کار تحقیق روی میگوی وانامی را شروع کرد و سرانجام در سال 1388 که متقارن با شیوع بیماری لکه- سفید در شهرستان دشتی بود، به تکنیک تکثیر و پرورش میگوی وانامی دست یافت. یکی از مشکلات عمده صنعت میگو در کشور توان تولید پایین در مزارع پرورشی است که دسترسی به میانگین تولید بالاتر نیازمند گذر از پرورش نیمه متراکم به متراکم، بهبود مدیریت و تکمیل و توسعه زیرساخت‌های مورد نیاز صنعت است. یکی از الزامات سیستم متراکم استفاده از هوادهای پر قدرت است که با سیستم سوخت دیزلی کنونی مزارع

پرورشی کشورمان مشکل ویا ناممکن است و نیازمند برقراردار کردن مزارع پرورشی است. میانگین تولید میگوی سفید هندی درسالهای اخیر حدود 2 تن درهکتار بوده است.

در جدول شماره (1-1) تولید میگوی پرورشی درکشور، طی سالهای 1377 تا 1390 و درجدول (2-1) تولید میگوی پرورشی درکشور درسال 1390 دراستانهای تولید کننده میگو ارائه گردیده است.

جدول (1-1) تولید میگوی پرورشی در کشور طی سالهای 1377 تا 1390

سال	سطح زیر کشت (هکتار)	میزان برداشت (تن)	میانگین برداشت (تن در هکتار)
1377	47	54	1/13
1378	179	135	0/75
1379	181	159	0/88
1380	440	519	1/18
1381	912	866	1/41
1382	1336	1827	1/37
1383	2461	4005	1/63
1384	3618	7606	2/1
1385	2647	5960	2/3
1386	3597/4	6626	1/84
1387	4261	8880	2/16
1388	3652	3845	1/05
1389	2625/5	5700	2/2
1390	1194/5	2507/5	2/10

مأخذ: سازمان
شيلات

جدول (2-1) آمار برداشت میگو در مزارع پرورش کشور در سال 1390

گونه پرورشی	توان تولید (تن در هکتار)	میزان برداشت (تن)	سطح زیر کشت (هکتار)	استان
وانامي- سفید هندي	2/47	876	355	بوشهر
وانامي	2/00	70	35	خوزستان
سفید هندي	1/96	1532	783/5	هرمزگان
سفید هندي	1/04	13/5	13	گلستان
سفید هندي	2/00	16	8	سیستان و بلوچستان
	2/10	2507/5	1194/5	

مأخذ: سازمان
شيلات، 1391

1-6- پرورش میگو در شهرستان دشتی

شهرستان دشتی در استان بوشهر با اختصاص بیش از 56 درصد از اراضی زیرکشت میگو و 64 درصد تولید میگوی پرورشی کشور به خود در سال 1387 به عنوان پیشتاز صنعت پرورش میگو در کشور شناخته می‌شود.

تحقیقات پیرامون امکان تکثیر پرورش میگو برای اولین بار- در کشور سال 1363 در پیژوهشکده میگوی کشور، بوشهر با تخم کشتی از میگوی ببری سبز آغاز گردید. در سال 1378 برای نخستین بار میگوی پرورشی در منطقه حله بوشهر توسط بخش غیردولتی به مرحله تولید انبوه رسید تولید میگو از سال سوم پرورش میگو در- استان، سیر صعودی داشت بطوریکه که در سال 1382 از مرز